

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiuu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectorii.

Nr. 15.

Brasiovu 1. Augustu 1869.

Anulu II.

Din cronic'a lui Michailu Cserei. 1661—1711.

(Continuare).

1696. La anulu acesta cronicariulu Cserei atinge pe scurtu ostilitatile dintre Angli'a si Franci'a, dupa aceea re'ntorcenduse éراسi la Transilvani'a, insémna si pentru acestu anu una diéta la M. Osiorheiu, unde Ioanu Haller isi dete dimisiunea din postulu de tesaurariu (ministru de finantia) alu tierei, éra in loculu lui imperatulu denumi pe Stefanu Apor, carele pe nepotulu seu Mich. Cserei (pe acestu cronicariu) ilu puse secretariu la acelasi oficiu séu ministeriu. De aci inainte Cserei se plange multu si greu in contra unchiu-seu, carele era unu mare patronu alu iesutiloru si cumu se pare, omu fórté bigotu si totuodata resbunatoriu, precumu sunt de regula mai toti bigotii. Fiinducà acestu Stef. Apor luà parte activa in proportiuni mari la unirea clerului romanescu cu biserica Romei, noi recomandamu lectoriloru cati se intereséza de acea epoca a misicariloru religióse dintre romani, cá pe Stefanu Apor inca se nu'lu pérda nece pre unu minutu din vedere. Acelu omu adica, de si secuui curatu de origine, condusu inse de ura cumplita asupra connationaliloru sei de legea calvinésca, isi puse in capu, cá se restaure si se consolideze catolicismulu decadiutu in Transilvani'a chiaru si cu ajutoriulu „valachiloru,” déca nu se mai póte pre alta cale. Si pentruce nu? Connationalii sei calvini recutasera in cursu de dua sute de ani trecuti pana atunci, mai multe mii de romani, atatu pentru confesiunea calvinésca, catu si totuodata pentru natiunea unгурésca. Totu spre acelu scopu era se lucre si Apor, numai cu alte midiolóce. Intr'aceea se vedemu, cumu descrie nepotu-seu pe Stef. Apor.

„Ioanu Haller era omu bunu si blandu; elu pre catu a fostu tesaurariu, a datu popiloru reformati intocma intru intielesulu donatiunei loru, totudeauna tóte competentiele loru din dieciuele si saline fara greutate. Apor inse era inemicu de mórte alu religiunei nóstre (calvinesci); asia indata ce apucà elu chiaile la mana, cassà pre multe cali si cu multa vulpenia donatiunile popiloru si ale profesoriloru, si asia i lipsi pe sarmanii de platile loru. De si insusi imperatulu ii poruncise de cateva ori, cá se le dea platile, inse neciodata nu se alese nimicu din acele porunci*). Asia anulà elu (Apor) acelu artielu alu

diplomei, in carele imperatulu confirmase si santionase tóte donatiunile regiloru de mai nainte si ale principiloru Transilvaniei. De alta parte cardinalulu Kollonics castigà dela imperatulu pentru clerulu papistasiescu diece locuri de dieciuele alese, éra iesutiloru, carii acumu se prasisera in Transilvani'a, imperatulu le conferi acelu censum cathedriticum, pe care'lu platea popii sasesci fiscului pre fiacare anu in numerariu pentru arend'a dieciueleuru, pe care o tienea ei. Acestu census cathedraticus facea pe anu preste cincii mii fiorini**).

„Este inse de lipsa, cá se aflamu, cumu s'au prasu iesuitii éراسi din nou in Transilvani'a. Ce e dreptu, cá pre tempulu principiloru inca au venitu multi iesuiti in Transilvani'a; inse necutezandu a se arata pre fatia in costumulu loru indatinatu, din caus'a aspreloru legi ale tierei, ei venea, candu in uniforma ostasiésca, candu in reverenda, cumu este a popiloru de miru**). De acestia fusesera Sigismundu Vizkeleti dela Clusiu si Lad. Baranyai dela Alb'a-Iuli'a, ambii parochi, ómeni intriganti, insielatori, blastemati, uritori si persecutori pe mórte ai religiunei nóstre. VEDIENDU acestia, cá acumu armele imperatului au prinsu radercina in Transilvani'a si cá Stef. Apor ajunsese domnu mare, incepura se lucre, cá iesuitii se póta veni liberu in tíera si se póta ocupa resedentiele acelea, pre care le avusera odenióra, in díelele lui Sigismundu Bathori, atatu in Alb'a-Iuli'a, Clusiu, Odorheiu, catu si pe airea. Pe Apor ilu insielara dicendu, cá elu va face unu lucru mare si placutu lui Ddieu, déca va aduce pre iesuiti, si cá si va castiga ertarea toturoru pecateloru si mantuinti'a sufletului. Stef. Apor scrise in tóte partile catra ministrii, inse pre catu fu Kinski in viétia, nu potea face nimicu. Dupace 'ia succesu Kollonics, acesta 'si batù destulu mentea, cá se induplece pe imperatulu, 'ia fostu inse preste potintia; pentrucà imperatulu dícea: „Noi amu datu Transilvaniei diploma cu juramentu, cá nu vomu mai trimite acolo alti calugari, afara de aceia, carii se afla intre ei. Legile loru (ale ardeleniloru) inca le amu confirmatu prin acea diploma, prin care iesuitii sunt proscrisi de acolo sub anatema eterna. Ne e preste potintia, cá se ne calcamu juramentulu.“ Cardinalulu

se contramandá; una mesura acésta, care si mai tardiu s'a luatú fórté desu, mai virtosu asupra romaniloru. Not'a comp.

*) Inainte cu 170 ani unu venitu fórté frumosu acesta.

Not'a comp.

***) Secularis paterek, dice cronicariulu.

*) Dara dieu nu, pentrucà aceleasi porunci pe sub mana

respunse asia: „Maiestate imperatésca! apoi dara concedemí Maiestatea ta, cá se trimitu eu de capulu meu iesuiti in acea tíera; éra déca nu va protesta nimeni in contra loru, atunci Maiestatea ta n'ai violatu diplom'a.“ Imperatul se invoí sub acésta forma. Kollonics ii trimise de proba in Transilvani'a. Macaru de ar fi contradísu cineva dintre celelalte trei religiumi, cá aru fi trebuitu se se re'ntórca indata. Gubernatoriulu inse temendu'si demnitatea sa, éra celorulalti boieri nepasandule de glori'a lui Ddieu, neci-unulu nu a dísu nimicu. Éca asia au violatu ei si atunci diplom'a si articlii cei tari, scrisi in constitutiunile aprobate in contra iesutiloru. Pentrucà iesutii sustienendu, cumucà celu care tace, consimte, se asiediara frumosielu in Alb'a-Iuli'a, Clusiu, Odorheiu, ba dupa aceea sub feliuri de preteste se incuibara si in M. Osiorheiu, in Sibiiu, Brasiovu, Fagarasiu si in mai multe locuri; dupa aceea ei si detersa preste capu atatu administratiunea politica a tierei, catu si elesiile reformaté.“ —

Iesutiloru inca le placea fórte multu, cá si resariteniloru din toti secolii si din tóte religiumile, a se produce in vreunu modu séu in altulu cu faceri de minuni. Éca si dupa Cserei duóa ecsemple:

In satulu rusescu Porcz, aprópe de Buda era una icóna, despre care esí vorb'a, cá ar fi plansu. Generalulu Chusani, carele se aflá in statiune aprópe de acea comuna, scrise si lui Stef. Apor, inse in bataia de jocu, dicendu, cá icón'a Mamei Domnului ar plange de mil'a nemtiloru, carii isi vérsa atata sange pentru Ungari'a si totusi sunt incortelati atatu de reu. Stefanu Apor inse luà lucrulu de seriosu si puse pe Cserei, cá se scrie lui Chusani, cá acea icóna nu plange pentru nemti, ci pentrucà vergur'a Mari'a este patrón'a Ungariei, sub alu carui patronatu o pusese Stefanu primulu rege alu Ungariei; apoi fiindu-cà nemtii despolia fórte tiranesce pe unguri, asia vergur'a Mari'a deplange pe ungurii maltratati de nemti. Iesutii indemnara pe imperatul, cá acea icóna rutenésca se o duca la Vien'a, ceea ce se si intemplà. Dupa duoi ani nemtii batura cumplitu pe turci. Atunci iesutii se folosira de ocaziune si in locu de a multiami pentru acea victoria deadreptulu lui Ddieu, incepura se propage, cá victori'a fu castigata din cauza, cá a plansu acea icóna; asia ei facura din acea icóna una idololatria spaimantatória. Iesutii adica apucandu stindartele si armele luate dela turci, le asiediara impregiurulu icónei, apoi o adornara cu lantiuri mari de aur si cu margaritaria, dupa aceea o dusera cu procesiune pompósa, portandu-o prin Vien'a si facéndu, cá miile din poporulu prostu se ingenunchie dinaintea acelei icóne. Insusi imperatul cu tóta curtea sa esí in acea procesiune.

Alta icóna.

In acelasi tempu mai aflara si in Transilvani'a aprópe de Gherl'a intrun'a bisericu romanésca una alta icóna, despre care iesutii érasí scornira, cá ar fi plansu. Deci ei o adusera de acolo in capel'a dela

Monasturu. Cu acea icóna inca facura destnla idololatria.

Cserei spune, cá elu inca a mersu inadinsu, cá se védia acea icóna romanésca dusa de iesuiti dela monastirea romanésca Nicula in Clusiu, cá o a visitatu cu deameruntulu si nu a potutu obserba de locu; se fia cursu lacrima pe fati'a ei; adaoge apoi, cá ar fi cititu si elu in istorii, cumucà unele icóne asuda; nu scie inse, déca asia ceva se intempla cu voi'a lui Ddieu, séu prin vreun'a maiestria diabolésca, éra mai departe nu'lu taià capulu se judece, cá orice icóna póte lacrima fórte usioru cu ajutorinlu unui simplu mecanismu aplicatu in dosulu ei, unde apoi se pune si ceva burete (spongia) cu cateva picature de apa. Vedi inse, ce mare este poterea superstitiunei. Cserei calvinulu, carele scrie cu atat'a ura despre papistasi, isi inchiaie istoriór'a se despre icónele lacrimatórie dicéndu: „De cate ori a lacrimatu undeva vreo icóna, totudeauna pe acea tíera a venitu periculu infricosiatu. Éca, cá dupa ducerea icóneloru lacrimatórie a urmatu si preste Ungari'a si Transilvani'a calamitati indelunge si fioróse, ceea ce constata pana in dio'a de astadi adeverulu aceluor istorii.“

Ceea ce spune aici acestu cronicariu despre tiraniile lui Caraffa si despre rapacitatea acelu banditu, care se inaltiasé la rangulu de generalu mare, le aflamu descrise multu mai pre largu si mai autenticu in alte cronice si in acte publice pastrate din acelea tempuri. Destulu, cá acelu fanaticu perfí in Vien'a infrantu de una bóla scarnava si mai in urma despretiutu chiaru si de curte. Poporulu ungurescu ii schimbase numele din Caraffa in Kalafa, adica carnefice (gâde, hoheriu, calau).

In acestu anu fu trimisu la Transilvani'a principele Vaudemont in calitate de comandante generalu. Acelu omu se tragea din Lotaringi'a. Gubernulu tierei trimise din partea sa pe Stef. Apor, spre a'lu felicita de buna venire in Sibiiu. Fiindu dieta in Turd'a, éca veni acolo Nicolae Bethlen, carele fusese in Vien'a, de unde aduse dela imperatul pentru gubernatoriulu Georgie Bánffy, pentru sine si pentru Stefanu Apor titlulu de comes (grafu), care apoi se si publicà in acea dieta. Acésta intemplare insemnata si de Cserei, intre alte impregiurari n'ar cumpani mai nimicu in istoria; nóua inse ni se cuvene a o inregistra, pentrucà de airea scimu bine, cá ce inriurintia avura secaturele de titulare si ranguri asupra aceluor capete seci ardelenesci, precumu le numesce chiaru Bethlen in cronic'a sa, si cumu boierii si jupanescele loru se certá nebunesce pentru acelea nimicuri, incatu mai la urma unii si unele era in stare se'si venda patri'a si drepturile ei, pe tata-scu si pre muma-sa, numai se póta audi, cá li se díce marii'a-ta domnule grafu, mari'ata domnule baronu, grafina si baronésa. Mai e de insemnatu, cá Nicolae Bethlen cu totu rangulu de illustrissimus comes, totu o patí catu de reu. Cu tóte acestea alergarea dupa titulare nemtiesci la noi se prefacú intrun'a epidemia scarnava, de care neci

chiaru sasii nu potura scapa, éra astadi, pre candu ideile sanetóse democratice facu pasi gigantici tocma si la poporul nemtíescu, aici pre la noi amu ajunsu, cá pana si unele familii de industriari se pretenda pentru sine titulatur'a de nagyságos, pe románescce marii'a ta, care la romani se cuvene numai unui suveranu. De altuméntrea Cserei se mai re'ntórcce mai in diosu la acésta miseria ardelenésca.

Urmatóriele cuvente ale lui Cserei merita éراسi tóta luarea amente.

„Preste puçinu curtea Vienei cautandu cautà de comandante in Transilvani'a pe unulu, carele se adape pre boierii transilvani cu frenele in gura, pentrucá acumu curtei i se uríse de multímea plansoriloru, cate mergea asupra loru. Asia trimisera inócce pre Ioanu Ludovicu Rabutin comite de Bussi, carele vení mai anteiu la Turd'a, unde era boierii. Despre acesta scrisera apoi una pasquilu, in carele se dícea: „Pentru ce ai venitu aici, cá se ne torturezi?“ Acesta si torturà de ajunsu pe ardeleni.“

In anulu acesta inca se intemplà una batalia intre turci si nemti aprópe de Temisiórá, pe malulu riului Beg'a, unde turcii se intarisera in siantiuri. Comandantele supremu alu nemtiloru a fostu éراسi ducele de Sacsoni'a, carele deschise batali'a totu dupa unu planu nebunescu, in catu déca nu facea Rabutin cu cele siese regimente ale sale, cá se se intórcce din fuga regimentele sacsonului, nemtii era se o patia fórtce reu. Aici perí si Haissler prin unu glontiu de tunu, care'i luà unu pitioru, in catu trebui se móra de mult'a perdere a sangelui. Deodata cu elu perí si generalulu Boland. Cserei vede man'a lui Ddieu in mórtcea lui Haissler, carele inca fusese caus'a mórtcei lui Veterani.

Dupa atatea fapte de rusíne ale electoriului Sacsoniei, curtea dete comand'a suprema in manile lui Eugeniu, care era principe din cas'a Sabaudi'a (Savoia), carele apoi precumu se scie, infranse pe turci in modu infricosiatu.

Cserei nu insemna dío'a bataliei dela Beg'a. Se va sci de airea.

1697 et 1698. La acesti ani Cserei amesteca evenimentele. Densulu descrie mai antaiu cumplit'a batalia dela orasiulu Zenta langa riulu Tis'a. Inse acea batalia memorabila, in care perí si insusi marele veziru, se afla descrisa airea multu mai bine, decatu la Cserei. Ceea ce merita a se insemna dupa acestu cronicariu este, cumucà elu sustiene, cá sultanulu poruncise si astadata marelui veziru, cá se faca oricum va sci, cá se curatie pe nemti din Transilvani'a pentru totudeauna, pentru cá se le lipsésca loculu celu bunu si siguru de ernaticu, de unde apoi esindu primavar'a in fiacare anu, se aruncá cu poteri innoite asupra turciloru. Marele veziru era se lovésca in Transilvani'a pe furisiu numai cu calarimea turcésca; batali'a inse dela Zenta ilu rechiamà si ilu trimise in bratiale lui Mahomed.

In acelasi tempu óstea tatarasca irupse de nou

in Ungari'a, predà unu tienstutu intregu, arse locuintie si duse ómeni in captivitate. Totuodata Emericu Tökölyi seduse prin agentii si spionii sei pe locuitorii din tienstuturile Tocaui et Sáros-Patak, pentrucá nóptea ocupandu acelea duóca locuri fortificate, se taie pre garnisón'a nemtíesca si se curatie totu ce era nemtíescu. Generalulu Vaudemont (totu francu cá si Rabutin) re'nfrenà acea rebeliune in modu totu asia barbaru, cá si cumu era se o faca ungurii lui Tökölyi. Barbati si femei, totu fu aruncatu in focu si in sabia, pana si prunci mici fusera trasi in parii garduriloru. Mai multe femei stringendu'si pruncii in bratia, se aruncara de pre muri in apa.

In acestu anu arse Clusiulu cu patru biserice si cu dóua scóle mari. Mai nainte de batali'a dela Zenta guberniulu impusese populatiunei intregi ajunu (postu) in prim'a fiacarei luni, cumu si mergerea la biserica de cate trei ori pe acea dí, spre a roga pe Ddieu, cá se scape tíer'a de turci.

De ací mai la vale cronicariulu amesteca mai multe din cronic'a straina, dela Poloni'a, Sveti'a, Rusi'a, Franci'a s. a., dupa aceea trece la afacerile sale familiari si anume la casatori'a sa, enumerandu totuodata si multimea familiiloru, cu carele era elu ruditu in diferite directiuni, dupa tata, mama si soçia. Preste tóte acestea noi trecemu scotiendu din vreo cinci pagine numai scirea urnatória:

Imperatulu poruncí prin Sam. Biró, cá Georgie Bánffi, Nicolae Bethlen si Stefanu Apor se mérga la Vien'a, unde s'au si dusu. Acolo ei in locu de a ingriji de tíera, au cerutu dela imperatulu cateva mosii frumóse, pe care le si castigara toti trei. Totu ei se obligara atunci in numele tíerei, pe care nu o intrebaseru de locu, cá se dea optu sute mii fiorini cá ajutoriu la campani'a, ce era se se reincépa; éra dupa aceea acei bani se stórsera dela tíera prin executiuni infricosiate. Imperatulu era datoriu tíerei cu bani multi pentru magazinele militare, iu care se aduná cerealia din tíera. Apor voindu a'si asigura duóadieci de mii de galbini la iesuiti in Vien'a pentru casulu, candu ar fi constrinsu a fugi din tíera, propuse comisariatulu belicu din Vien'a, cá acela se numere la tesaurulu iesuitoru acea suma, éra Apor se platésca totu acea suma la tesaurulu tíerei aici acasa. Reintorcenduse acci trei domni din Viena la Alba-Iuli'a, unde tocma se tienea dieta, ei landara cu vorbe multe „liberalitatea“ imperatului, cá adica de si are spese fórtce grele, totusi a trimisu din pretiulu magazineloru; dupa aceea adusera in sal'a dietei cei dóuadieci de mii de galbini in duóca vase de argintu, pentrucá se'i arate; insc numai catu ii aratara, pentrucà totu acei trei matadori ai tíerei propusera dietei, cá acei bani se se intórcce la coperirea unei parti din contributiunea de optu sute mii fiorini, pentrucá tíer'a se nu devina prea ingreunata cu scóterea ei. Cserei inse spune limpede, cá atatu acei dóuadieci mii de galbini disparura fara urma, catu si cele optu sute de mii fiorini se stórsera dela sarman'a tíera. In fine cronicariulu

nu se p^óte conteni, de a nu spune si fapt'a, in sine mica, inse caracteristica, cumucà duoi galbiori se furara acolea pe locu in sal'a dietei.

In a. 1698 cade inchiwierca preliminarialoru pacei de Carlovitiu*), f^órte buna pentru nemti, poloni si rusi, din contra f^órte rea pentru turci. Acilea se cuvine a ne insemna ceea ce spune si Cserei, c^à in aceea pace P^órt'a otomana abdise si de dreptulu seu de protectiune, ce avuse asupra Transilvaniei. In urmarea acelei paci se denu^m prim'a comisiune mestecata, a carei insarcinare fusese: a regula confiniale dintre Transilvani'a de una, dintre Moldov'a si Munteni'a de alta parte. T^ók^ólyi cu insurgentii sei fu sacrificatu in aceea pace, si ei trebuira se ia lumea in capu. Aici Cserei laudandu érasu tempurile, in care Transilvani'a stetese sub protectiunea turcésca, suspina din nou dic^éndu: „Transilvani'a nu scapà de ceea ce s'a temutu totudeauna, adica de gubernu nemtiescu, care'i smulse penele intru atata, incatu remase golana. Acesta fu amarulu fructu alu multeloru practice de ale lui Mich. Teleki; acuma nu avemu neci principatu, neci libertate; atatu mai alergà elu dupa corón'a Ungariei.“

De aci incolo se descriu érasu cumplitele impilari, contributiuni, angarii si totu felulu de greutati nesuportabili, cate cadusera asupra bietulu poporu, atatu din partea oficiariloru nemtiesci, catu si din a functionariloru pamenteni, intru atata, incatu unoru tati de familia nu le remasese alta, decatu c^à se' si vendia din pruncii loru la turcii din Banatu, pentru c^à se p^óta plati contributiunile, pana atunci necunoscute in Transilvani'a, éra alti si mai desperati se spendiurá de arbori.

La a. 1699 Cserei enumera érasu mai multe supresiuni de bani in mesura colosale, comise mai alesu de gubernatoriulu Bánffi si de tesaurariulu Stefanu Apor pana intru atata, in catu alti boieri, carii nu avea de unde se fure asià multu, ii denuntiara mereu la curtea Vienei, pana ce imperatulu trimise in tíera pe unu comisariu anume Thavonat, carele apoi smulse din man'a aceloru duoi lotrii t^óta administratiunea finantialoru. Mai alesu Mich. Sava (romanu), Georgie Balog si Mich. Bethlen au naintatu multe denuntiatiuni la curte in caus'a finantialoru, M. Bethlen, care apasá mai greu asupra lui Stef. Apor, ilu acusà pentru supresiunea unei sume de una sutu mii fiorini. Comisiunea imperatésca pretendea dela elu

*) Acestea preliminariala durara din lun'a lui Maiu 1698 pana in Ianuariu 1699. Pacea de Carlovitiu s'a inchiwierca in 26. Ianuariu 1699 pe 25 de ani. In artícululu I. alu acelu tractatu de pace despre patri'a nóstra se dice: Regio Transilvaniae quemadmodum de presenti est in possessione et potestate Caesareae Majestatis, ita maneat in ejusdem dominio et a Podoliae confinio usque ad extremum Valachiae confinium, suis montibus, qui antiqui fuerunt limites ante praesens bellum inter Transilvaniam ex una parte, et Moldaviam ex alia parte, atque a confinio Valachiae usque ad flumen Marusium, pariter suis montibus, qui antiqui fuerunt limites, circumscribatur. — Acestea sunt confiniale Transilvaniei dupa tractatulu dela Carlovitiu, Not'a comp.

alte siesedieci de mii; éra bié'ta tíera inca'si cerea treidieci de mii ai sei. Apor cadíu la patu de suparare. Acelu omu blastematu nu avea prunci din c^ópsele sale, si totusi era lacomu preste t^óta mesur'a. Stef. Apor si M. Bethlen era cumnati, se avea inse f^órte reu unulu cu altulu, atatu din caus'a rapacitateri, catu si din a confesiunei, pentruc^à pre catu Apor era papistasiu fanaticu, pre atata Bethlen era calvinu inversiunatu. Inse despre afacerile religi^óse de atunci si mai anume despre unirea romaniloru cu Rom'a, vomu impartasi in Nr. viitoriu totu ce vomu afla in Cserei consemnatu la a. 1699.

(Va urma).

Domnule secretariu!

Cu descrierea locatiunei organeloru corpului nostru, ce a esitu in Nr. 9 si 10 ai „Transilvaniei“ am vrutu, precumu am fostu si memoratu in epistol'a mea precedenta, a trage atentiunea cetitoriloru numitei foi asupra structurei corpului propriu si asupra intocmiri lui, c^à cu atata mai tare se se intereseze de elu. Dati'mi acuma voia dn. secretariu, a conversa cu dta in acesta epistola si despre necesitatea introducerei studiului fiziologiei in sc^ólele popularie. Sci^éndu, c^à in timpii nostri necesitatea studiului si aplicarei fiziologiei pentru invetiatori si educatori a fostu reclamata de geniulu timpului, am nutritu speranti'a, ca in legea scolaria sanctionata pentru provinciele de sub corón'a s. Stefanu si anume in §§ ce tractéza despre obiectele de invetiamentu, voiu aflá figurandu si studiulu fiziologicu; inse m'am insielatu.

Fi^éndu inse, c^à primirea acestui obiectu de invetiamentu in planulu de lectiune alu preparandeloru si cu timpu si alu sc^óleloru popularie peste totu, este tocma asia de corespundiet^ória demnitateri omenesci, catu si necesaria pentru prosperitatea familieloru si a statului, permiteti'mi dn. secretariu, a me lasá mai adencu la deslucierea acestei materii, p^óte inca puçinu cunoscutu publiculu nostru.

Considerandu, c^à omulu pune atata silintia pentru sustinerea si scutirea corpului seu prin bucate catu mai artificiosu gatite, prin vestmente catu mai lucuri^óse, prin locuintie catu mai pomp^óse; ca misica comerciulu si silesce sute de mani; ca cultiva sciintiele si artele, ar fi se ne prinda minunea, c^à invetiatur'a despre corpulu seu nu s'a consideratu indata la inceputu de unu obiectu din cele mai eminente si mai ponder^óse ale instructiunei publice, si astfelu se fia fostu primitu cu preferintia in planulu de lectiune alu tuturor sc^óleloru; noi inse scimu, ca neprimirea lui de pana acuma in d^ísulu planu a fostu legata de intrebarea „despre introducerea sciintieloru naturali peste totu in sc^ólele popularie“ si c^à a avutu, mai are si astadi a se luptá totu cu acele greutati politico-ecclesiastice, cu care s'au luptatu si pana acuma. Dar delaturanduse si acésta parere nefundata si intunec^ósa a unoru individi bigoti si po-

tinti, că si cumu una cultura progresiva (ce intru a-
deveru numai prin cultivarea studiului naturale e po-
sibile) ar fi periculósa statului si religiositatei, si in-
troducenduse acestea, precumu vedemu, si in scólele
populare prin lege, va fi cu atatu mai necesariu a
suplini cele nefacute pana aci si a indreptá o eróre,
care conlucra multu la decadenti'a fisica a mai intre-
gului genu omenescu modernu.

Cu catu de o parte s'a pusu mai mare temeiu pe
cultivarea talentului si a capacitătei omului, cu atata s'a
facutu de alta parte mai puçinu pentru ingrijirea despre
corpu, care nici odata nu póte prosperá numai prin in-
troducerea gimnasticeii in planulu de lectiune, ci mai
alesu prin informatiunea omului inca din pruncia, de-
spre structur'a corpului seu si despre functiunile or-
ganeloru lui. Că-ci in ce sta caus'a slabiciuniloru ge-
nului omenescu? Cea mai mare parte in necunos-
cerea urmariloru provenitórie din necunoscinti'a
intocmiriloru corpului nostru, si astfeliu se aducu si
sustienu din generatiune in generatiune invetiuri (da-
tine) stimulatórie ale organeloru interne si anume ale
nerviloru si ghindureloru din organele digestiunei (res-
nerei) de o parte, ér de alta parte molitiunea celui
mai insemnatu organu eescretoriu (storcatoriu), adeca
a peleii, prin care se impedece corpulu in activitatea
sa cea mai eminenta — a schimbarei materiei, si
astfeliu acésta activitate se stramuta in unu sorgente
plinu de noua materii bolnavitióse, ce aducu si sus-
tienu langedímea că o nota caracteristica a gene-
ratiunei moderne.

Domnule secretariu, eu sunt convinsu, că epoc'a
regeneratiunei genului omenescu va incepe numai din
momentulu, candu instructiunea fisiologica se va in-
troduce că obiectu obligatu in scólele populare, si
prin acesta se va intemeia la parintii generatiunei mai
de aprópe cunoscinti'a despre corpu, care va impe-
decá, că se nu se puna timbrulu slabitiunei fisice
sarmaniloru copii, că si acuma, inca in cas'a parin-
tésca si cu prim'a educatiune. Că-ci cas'a parintésca
este, in care se intemeiéza in cea mai frageda etate
fiitórea sanetate séu slabitiune a copilului. Se intielege,
că acea slabitiune se póte mai multu séu mai puçinu
corege, dupa cumu adica impregiurarile se facu mai
favorabili; inse a se sterge cu totulu nici odata. Din
acésta cauza vedemu adesea si in stranepoti tipulu
celu debile alu mosiloru.

Eu marturisescu dn. secretariu, că acelu barbatu,
care cu una óra mai nainte va introduce in planulu
de lectiune alu preparandiloru si teologiloru studiulu
fisiologiei, va fi celu mai mare benefacatoriu alu na-
tiunei nóstre, că se nu dícu alu genului omenescu, si
regenerat'a natiune ii va sci multiami si ridicá mo-
numentu eternu in o generatiune invertosiata. Spre
intarirea acestui asertu alu meu voiu aduce unu casu
tristu, ce l'amu vediutu insu'mi in dílele aceste. Affan-
dume in una oficina de rasu, venindu unu barbatu
cu o muiere, acésta intréba de fetioru: unde e jupa-
nulu, ca vré se slobóda barbatului seu sange. La

acésta intrebare raspunde unu fetioru: „ii lasu eu
sange.“ Firesce, că eu că esertu nu potuiu privi
cu ochi nepasatori acésta macelaria subtile, ci intre-
bainu pe fetiorulu de barberiu, cumu cutéza elu se
lase sange fara ordinatiunea medicului, ce scie den-
sulu de unde, catu si pentru ce vré se lasa sange din
unu omu altfeliu sanetosu si inaintatu in etate. La
acestea intrebari nepotendu raspunde barbieriulu, se
sfii, éra bietulu barbatu se uitá cu doiosia la mine.
Inse ce se vedi! Se scóla muierea si díce, că barba-
tulu ei dupa ordinea dn. dr. Maier are se'si lasa in
totu anulu sange, că-ci altfeliu ii amortiescu manile,
si elu fiindu omu muncitoriu, are trebuintia de ele.
Eu me silliu a o invetiá, că acésta este o teoria rea,
ca bietulu barbatu alu ei tocmai pentru aceea are
trebuintia de sange, care e isvorulu poterei si alu
sanetatei si victia nóstra, si că suntu alte midiolóce
a delaturá óresicari simptome, ce li se paru póte ne-
potrivite. Dar ce'mi raspunde guraliv'a de muiere!
Dta n'ai se ne poruncesci nóua; noi facemu cumu
scimu noi si cumu ne-a invetiatu dn. doctoru, si in-
torcënduse catra barbatu, ii face semnu se siéda, éra
barbieriulu legá mana cu o fasia rosia si erá se scótia
lanceta. Eu maí cercaiu odata a indreptá pe betii
ómeni spre bine opunendule, ca insu'mi suntu doctoru,
dar nu folosi nimica, că-ci muierea vré se védia sange,
éra barbatulu nu avé curagiu se díca, că nu se lasa,
si barbieriulu revnea dupa vreo cateva strambe (pi-
tiule), cu tóte ca se camu sfii, candu díseiu, că o ast-
feliu de politia sanitaria nu ar face onóre nici la ho-
tentoti, ne cumu unei cetati cá Timisiór'a. Éta dn.
secretariu, ce urméza din necunoscinti'a despre vita-
litatea sangelui, si din usiór'a ordinatiune a unui
medicu din timpulu lui Noe, că se nu'i dícu nepri-
ceputu. Da cate casuri sunt de acestea! — Inse asupra
stupiditatei se lupta indesiertu si dieii*). Inse pare-
mise ca audiu, cumu imi voru reflectá unii. Ce, in-
structiune fisiologica la preparandi, apof si in scólele
populare? O sciintia, ce de abea o potu invetia me-
dicinistii dupa atatea pregatiri. — Asia e si asia a
trebuitu se fia, pana ce sciintiele naturali au fostu
numai proprietatea unoru privilegiati si nu au intratu
in planulu de lectiune alu scóleloru populare, pana
ce omulu a amblatu in camasia copilarésa si a cu-
getatu, că numai mediculu are si scia, cumu e in-
tocmitu corpulu nostru si că lui trebue incediutu or-
bisu, că se lucre cu elu, cumu va vré, că numai
elu este capace a'si insusi astfeliu de cunoscintie.
Astadi inse, candu omulu a inceputu a cugetá mai
adencu, candu vré se cunósca caus'a si celoru mai
indepartate fenomene, candu vré independentia fisica
si morale, candu in legea scolaria a patriei nóstre
vedemu introduse si sciintiele naturali că obiectu obli-
gatu, este datorinti'a cea mai imperativa a organeloru
concerninti, a se ingriji despre obiectulu acesta, si

*) Gegen die Dummheit kämpfen die Götter selbst um-
sonst. Schiller.

eu nutrescu cea mai viia sperantia, cã instructiunea fiziologica se va introduce catu de curendu in tôte institutetele nstre teologice si preparandiali, si cu o d mai curendu in a Sibiului. Au nu invetia copiii in scl'a popularia cate obiecte seci cu multa istetime? Pentru ce se nu pta ei invetia si cunoscnti'a corpului propriu si functiunile organeloru lui? cari se facu cu atata mai interesante pentru densii, cu catu ei le vedu si esperie in sine insusi in tte dilele.

Eu dn. secretariu, asi merge si mai departe si asi propune, precumu amu insemnatu in tractatele mele despre medicina cu privintia la romani, se facemu cu ocaziunea acsta pe preotii si invetiatorii nostri totnodata si medici firesci, aratandule pe langa studiulu fiziologicu si esperintiele asia numitei metodei medicinali firesci. Preotii suntu accia, la cari menii nostri se indreptza in ble si ceru ajutoriu religiosu, cu care frte usioru se pte legã si celu terapeuticu (de vindecare). Respectarea vindecarei firesci si esercitarea ei din partea preotiloru si invetiatoriloru nostri ar fi tocmai asia de umana, catu si utile; cã-ci tocma si dupa ce cunoscnti'a despre intocmirea corpului nostru ar prinde radacini in viti'a sociale, totusi urmarile educatiunei fisice pana acumu contrarie scopului, inca aru durã mai departe si aru cere delaturarea loru. — Apoi scimu, cã puterea vitale, su a conversatiunei proprie, ce ne-a dat'o si plantat'o in noi provedintia in caletori'a acsta lumsca, vindeca de sine insasi si cele mai grele ble; inse esperinti'a ne-a si invetiatu, cã ea in urm'a multoru inriurintie neprintiose tocma de atatea ori cere si ajutoriu in nesuintiele sale de vindecare, tocma si candu acestu ajutoriu sta numai in delaturarea impedimenteloru, ce s'aru desvoltã prin prea marea ferbintiala a corpului intregu, su descordarea sistemei nervse s. a. Apoi sci dn. secretariu, omulu este dedatu a amblã cu bastonu, de care nu se lasa a fi despoiatu, nici chiaru in casulu, candu acela este gaunosu.

A intreprinde delaturarea impedimenteloru, ce se punu in contra poterei de vitia intr'unu astfeliu de modu, cã in contra poterei conservatiunei proprie se nu se pregãtesca alte nua greutati, ne invatia esperinti'a facuta pe terenulu asia numitei medicine firesci, unu terenu, ce diferesce cu totul de medicina sustnuta pana acuma. — Scinti'a medicinale de astadi dn. secretariu, este cu totul diferitria de ceea, ce era ea nainte cu 30 de ani. menii se indrpta totu mai tare spre natura, de care s'au fostu indepartatu prin rationamente scientifique. Sistemele de vindecare artificiosa de mai nainte se dau uitarei si facu locu unei procedure cu totul simple. Mai vrtosu de vreo cateva decenia incce s'a recunoscutu totu mai multu pretiulu acelui mare medicamentu, pe care bun'a natura ilu da in abundantia celoru mai seraci, cã si celoru mai avuti, si acesta este: ap'a curata, ce din d in d capeta mai multi inchinatori, decandu medicii scientifici si liberi de tte prejudi-

tiale au trasu in sfer'a scrutatiunei loru metod'a de a tractã blele numai cu apa si au recunoscutu, cã acsta tractare este fundata in legile de vindecare naturali.

Acesti medici, domnulu men! au recunoscutu mai departe, ca aceea ce noi numimu in viti'a comuna sanetate, este acelu statu alu corpului, in care elu remane in acelu gradu de independentia, ce e de ajunsu spre esistintia sa si e necesariu caracteristicii sale. Pentru aceea fiacare individu are margini anumite, intre care se pte numi sanetosu. Dca acestea margini nu se pazescu, elu se face bolnavu. — Sanetatea si bl'a nu suntu daru esentialmente diverse, ci amendoua suntu procese vitali si proprie numai insinuari pentru diferite conditiuni, sub care se manifestza viti'a in un'a si acea faptura. Totu acea putere, ce produce tte in natura, este activa in statulu sanetosu, cã si in celu morbosu, este acelu eternu unu, ce se manifestza in multe moduri. Intre sanetosu si morbosu e numai acea diferentia, ca celu din urma e mai multu su mai puinu necapace de a'si manifestã activitatea sa.

Esperinti'a ne invtia, ca tte functiunile organice posedu resicare capacitate de resistintia in contra lumei din afara, ce le impresra si lucra in contra loru. Cu acea capacitate de resistentia organismulu produce pururea unu statu opusu la acela, pe care vreu se'lu provce influintiele externe dupa natur'a loru. Acsta nesuintia a organismulu se numesce reactiune, si este peste totu camu totu aceea, ce vreu se pricepa chemicii subt acsta espresiune, candu crca insusirile vreunui corpu, ca adeca tte corpurile naturali candu vinu in atingere, reagza intre sine, adica lucra unulu in contra altuia. Reactiunea organica este dara fundamentulu vindecarei firesci, si numai natur'a singura este in stare de a vindecã blele. Deci dca mediculu firescu isi va basa procedur'a sa la tractarea bleloru pe legea reactiunei functiuniloru organice, atunci elu o pte folosi la vindecarea, la durerea si puterea blei. Dca afla elu in vreunu bolnavu reactiunea debile, su lipsindu cu totul, atunci puina sperantia va dã elu bolnavulu despre curend'a insanetosiare si va cauta, cumu se produca si se inaltia reactiunea. Era dca reactiunea este prea mare si chiaru escorbitante, atunci va cautã se o stempere, se o domolesca. Acsta o pte elu face densulu numai cu ajutoriulu celoru mai de capetenia conservatori ai vietiei, adeca prin caldura, lumina, aeru si apa. Fara de acesti factori nu e cu potintia nici o vitia. Caldur'a si lumin'a suntu stimuli (iritatorii) cei mai potinti ai nerviloru; aerulu este elementulu resuflarei si alu sangelui; ap'a materialulu universale alu toturoru functiuniloru. Dca aceste patru materii conditionza peste totu viti'a, atunci se intielege de sine, cã ele trebue se fia si cele mai puternice midiuloce de a pastrã sanetatea si de a vindecã blele, de si este lucru naturalu, cã ele subt impregiurari se si bolnavsca, candu

adeca voru lucrá nepríntiosu asupra corpului. In acesteia patru materii ce ni lea datu provedinti'a in abundantia, are mediculu firescu o potere, dinaintea carei au se cada in nimicu tóte medicamentele, aiba ele ori ce numiri misteriose séu sciintifice, ale tuturoru tempiloru si apotecelor. — Aici este de consideratu si acea preferintia in cur'a firésca, care se face prin aplecarea apei curate in diferite moduri, cà adica vindicatoriulu are midioloculu de vindecare in poterea sa si ilu póte modificá dupa placu, candu unu medicamentu din apoteca este a se asemena cu o pétra asvêrlita, care in fug'a sa nu se mai póte nici impedcá nici regulá.

Langa acést'a, dle secretariu, cur'a firésca póte fi esercitata de totu omulu cu mintea întréga, care posede óresicare cunoscintia despre structur'a si functionile corpului seu; ea e si mai eftina si cere numai vreo cateva aparate, care de nu se afla in tóte casele, de síguru se potu aflá in totu satulu, si tocma asia de bine o potu folosi cei saraci, cá si cei avuti. E unu lucru desientiatu, candu si unii ómeni mai ingeniosi se scutura, candu andu de apa rece, dara nu se spariia de arsenicu, de calomelu, de iodu, opiu, strichnina, degetielu, cucuta s. a., care suntu venine din cele mai cumplite, asia, ei nu se spariie de acesteia, din cauza numai, cà se chiama medicamente ori lécuri. Dar' nu ne invétia insasi religiunea nóstra a ne boteza, adeca a ne afunda in apa? si noi suntemu de cea mai buna credintia, cà in tempulu nostru, candu sciintiele naturali se desvólta peste tóta asteptarea si se facu proprietatea tuturoru, acea opiniune pre catu de periculósa, pre atata si falsa, nu mai póte stá, cá si cumu adica celu mai cumplitu veninu in man'a unui medicu iscusitu s'ar pface in medicamentu. — Veninulu remane veninu, ori cà ni'lu intinde crud'a mana a unui ucigasiu, ori cea sciintifica a mediculu. Si nu pricepem, prin ce sciintia si iscusintia aru poté mediculu, fia catu de iscusitu, se schimbe firea veninulu. Si óre nu suntu infiorátorie ordinatiunile mediciloru sistemei vechie, candu ei in friguri asia numite hecticali, tienu pe bolnavi in aeru clocitu, ii indópa cu chininu si opiu si le dau carne cruda si vinu, cá se'i intarésca. Asia dara, pana candu medicii sustienu in contr'a eesperimenteloru chemice mai recente, cà carnea si vinulu intarescu, ce potemu asteptá dela laici? — Numai aceea intaresce, ce e nutritoriu, vinulu inse nu are nici unu elementu, éra carnea puçine elemente nutritórie. — Liebig díce: „Precumu la plante si animali, asia si la ómeni midiolócele nutritórie pentru ei se aiba una insusíme indiferenta, si se nu aiba nici lucrare chemica, nici alta deosebita asupr'a organismulu sanatosu; acesteia nutrimente nici se nu grabésca, nici se nu întârdiie schimbarea.“ Dupâ Liebig carnea contienendu creotina, éra vinulu alcoholu, asia ambele acesteia substantie au insusiri intaritatórie, veninóse. De aci se cunósce usioru, cumu intarescu ele, adeca camu cá pintenulu calaretiulu si cá biciulu

carausiulu. Profesorulu Birchov pune zam'a de carne de vita, care multínea o tiene de cea mai priintiósa materia nutritória, intr'unu rendu cu cafeo'a, cu céiulu, cu vinulu, cu rachiulu, berea si díce, cà stimuléza nervii, si cà acesteia cá si carnea nu se tienu de midiolócele nutritórie, ei de cele ale placerei; éra despre acesteia Liebig díce: „Despre activitatea midiolóceloru de placere (Genussmittel), a cafelei, teei, zamei de carne, tabacului, betelului s. a. asupr'a prosperitatei trupesci si starei sanetatiei avemu pana acum numai ipotese; ceea ce scimu noi cu securitate este, cà ele nu suntu materii nutritórie, ori cà nu cuprindu nutrimentu in cantitati asia mari, incatu se le potemu lua in consideratiune la nutritie.“ Candu corpulu este cu totulu debilitatu, supa nu are efecte intaritórie.“ Cu catu dara mancarea de carne mai vertosu in bóle, se latiesce in populatiunea unui tienutu, unui statu, cu atata acesta merge mai iute catra perirea sa morale, spirituale si corporale. Poff'a de carne este pofta trupésca; poft'a trupésca este pofta de placeri; poft'a de placeri inse e moletate si moletatea stricatiune, perire! — Catu pentru parerea ratacita a multímei si a mediciloru de profesiunea vechia, cá si cumu numai carnea ar nutri si cà ar fi cea mai usióra de consumatu, acésta parere de multu e deslegata prin analis'a chemica, care ne invétia, cà cea mai buna carne de vita are in unu puntu 16 parti materia nutritória (azotu), 10 parti formatori de unsóre (materia incalditória) si 74 parti apa; unu puntu de fasole 26 parti nutritórie, camu 55 parti formatori de unsóre si 16 parti apa; unu puntu de grau 19 parti nutritórie, 65 parti formatori de unsóre si 12 parti de apa. Inse despre acesteia cu alta ocaziune. Acum'a am voitu numai, cá basatu pe sciintia si esperientia se aratu auctoritatiloru competenti, cà astfelu de parere nu mai sta, si cà medicii, cari de o parte renduescu zamuri tari si carne incredintiatiloru sei, éra din alt'a slobodírea sangelui, lucra numai pentru pung'a loru; de aceea nu e minune, cà ei in scurtu timpu ambla in echipage si locuescu in palaturi, candu omenimea degeneraaza totu mai multu, ca-ci sei dle secretariu, cumu díce romanulu: lécu fia nu fia, plat'a se se scia!

Dar' m'am indepartatu dela obiectu. Voindu se aratu, catu de bínisioru se póte lega cu cunoscintiele fisiologice in preparandia si teologia, si procedur'â vindecarei firesci, si astfelu a se face din invetiatorii si preotii nostrii adevérati parinti si ingrijitori ai poporulu nostru in intielesulu celu mai dreptu, imi iau voia a trage atentiunea asociatiuniloru nóstre pentru cultur'a poporulu, éra mai cu séma a sínódeloru spre acestu obiectu, atatu de importantu, catu si de cea mai mare necesitate, recomandandulu scrutiniulu barbátiloru sei cei luminati, cá cu luminile sale se judece, de am vorbitu in interesulu poporulu nostru inca plinu de viatia, dar si tare aplecatu spre degeneratiune. Asiu dori, cá propunerea obiecteloru indegetate mai susu se nu se fáca dupa óresicare

metoda científica, dupa nisee auctori cu multe ipoteze si subtilitati, ci pre scurtu, cá si alte obiecte, adeca asia, cá mai anteu se se arate elementele din cari suntu compuse corpurile naturali, diversitatea loru, viati'a loru; se se descrie pe scurtu organele din respectu anatomicu, séu alu structurei, apoi fisiologicu, séu alu lucrarei, alu destinatiunei loru, si de locu se se adauge si igien'a, séu pastrarea loru in starea sanetatei, si aberatiunile, la care suntu espuse, cumu si delaturarea loru, adeca partea profilactica si curativa. Inse mai repetiescu odata, cà aceste se póte întreprinde cu succesu numai dupa principiale medicinei firesci.

Pe candu inchieiu acésta epistola primescu Nr. 54 alu „Albinei,” in care citiui unu articulu fórte interesantu: „Reforme in clerulu romanu,” subscrisu de Cato. Din acestu articulu vediu cu bucuria, cà se intereséza si alti barbati despre introducerea medicinei in instituttele teologice, pentru cá preotulu se fia nu numai rugatoriu, ci si vindecatoriu, noi inse dícemu indreptatoriu séu ajutoriu, séu si curatoriu, ca-ci numai natur'a vindeca, éra mediculu curéza. „Natura sanat, medicus curat morbos,” a dísu de multu intieptulu Ipocrate; se vede inse, cà medicii asia numiti sciintifici au uitatu acésta mare aksioma.

Primesce dle secretariu adenc'a mea reverentia, cu care am onóre a fi alu dtale stimatoriu

Timisiór'a, 3. Iuliu 1869.

Dr. Vasiciu.

Bibliograficu.*)

Serviciulu sanitaru alu comunei Bucuresci.

Raportu generalu pe anulu 1868, de dr. I. Felix, medicu-sieftu alu comunei. Bucuresci, tipografi'a I. Weiss, 1868—69, in 8. pag. 40 si o tabla.

„Carte rémarcabila din tóte puncturile de vedere.

D'anteiu, ea este scrisa cu multu mai romanesece, decumu s'aru fi potutu astepta dela numele strainu alu autoriului.

Alu douilea, materi'a este bogata si bine distribuita.

Dupa o scurta introductiune, autoriulu trece printr'o analiza succesiva tóte cifrele relative la vacinatiune, la morbilidade si cautarea medicala a bolnaviloru, la politi'a bromatologica, la consumatiune, la prostitutiune, la consiliulu de igiena, la nasceri si in fine la mortalitatea atatu in genere, precumu si dupa caracteriulu morburiloru.

Astadi, díce dn. Felix, publicu pentru prim'a óra datele statistice, culese nu numai in serviciulu sanitaru alu primariei, ci si in registrele starei civile.

Vomu atrage atentiunea lectoriloru nostri asupra unor pasage mai de actualitate din acésta interesanta scriere.

Éta de es. pe pag. 14 despre tristele consecintie ale betiei in capitala:

„Mai constatamu o crescere rapede a alienatiuniloru mentali, din cari o mare parte provine din abusu beuturiloru spirtóse. In a. 1867 medicii de coloru au ecsaminatu 17 alienati si au cerutu asiediarea loru la Marcuti'a; ér in a. 1868 ei au fostu chiamati a constatá 37 alienatiuni.“

In privinti'a prosperitatii materiale a capitalei in anulu trecutulu este fórte importanta urmatórea notitia:

„Numerulu viteloru taiate in Bucuresci in anulu 1868 este de: 17,687 boi, 31,333 vaci, 2100 vitiei, 95,700 oi si miei, 2189 capre, 13,541 rímatori.

„Din aceste numere, acela alu viteloru mari bovine este cu deseversire ecsactu, alu viteloru mici aprocsimativu. Constatamu o crescere a consumatiunei de carne de vaca própseta, care probéza, ca saraci'a nu cresce deodata cu crescerea poporatiunei, si inregistramu acestu faptu cá o conditiune igienica favorabila.

„Numerulu vaciloru si boiloru taiati in Bucuresci a fostu in a. 1866: 40,636, in a. 1867: 47,191, in a. 1868: 49,020.

„Comparatiunea viteloru mici consumate in anii 1867 si 1868 da resultatulu urmatoriu:

Vitiei	in an. 1867:	2093,	in an. 1868:	2100
Oi si miei	„	57,383,	„	95,711
Capre	„	82,	„	1199
Rímatori	„	22,179,	„	13,541

„Consumatiunea carnei de porcu, la inceputulu anului 1868 mai mare decatu in anii precedenti, a scadiutu rapede dela lun'a Septembre incóci de sub mactimum aniloru precedenti, incatu consumatiunea totala a carnei de rímatori este in a. 1868 cu 40 la suta mai mica, decatu in anii precedenti. Ea a fostu inlocuita prin carne de capre si de oi, a carei consumatiune a crescutu rapede dela lun'a Septembre 1868 incóci, incatu numerulu totalu alu oiloru si mieiloru taiati in a. 1868 este cu 70 la suta mai mare decatu in anii precedenti. Scaderea consumatiunei carni de rímatori coincide cu dat'a unei publicatii oficiale a serviciulu sanitaru alu primariei, menita de a luminá pe publicu asupra mesuriloru aperatóre in contra trichinosei.

„Pentru calcularea cantitatiloru de carne consumata punemu cá termenu mediu, dupa evaluatiunile facute in mai multe rënduri, pentru boi cate 130, vaci 90, vitiei 12, oi si miei 3, capre 12 si rímatori 60 chilograme carne.

„S'a consumatu déra in Bucuresci in an. 1868: carne de bou si de vaca 5,119,280 chilograme, vitielu 25,200, oi si miei 287,133, capre 14,148, rímatori 812,460, sum'a totala 6,258,221 chilograme.

„Séu pentru unu locutoriu socotinduse numerulu sufleteloru din Bucuresci 150,000, — 41.63 chilograme carne própseta pe anu, afara de venatu, paseri, pastrama, siunca, afara de cantitatile nu pré considerabile de carne de vaca própseta din zahanale*) din

*) Cuventu turcescu, macelarii mari, in care se si topescu grasimile si se usca carnea de vita (pastrama).

*) Vedi Nr. 14.

apropierea Bucuresciloru, si afara de unu numeru mare de porci taiati in casele particulare, care n'au fostu adusi in comerciul etc. Acésta catatime este insemnata pentru o poporatiune, din care doue parti din trei tiene posturile cu rigurositate; ea intrece catatimile respective din orasiile cele mari ale Franciei, Austriei si Germaniei, cu exceptiunea Berlinulu, unde consumatiunea de carne este puçinu mai mare, adica 42-50 pana la 43 chilograme de individu pe anu.

Nu ne putemu opri de a mai reproduce inca ceva, care dovedesce, ca politia n'ostra oficiala nu este totu atatu de activa cá si acea electorala.

Dn. Felix dice:

„Consiliulu de higiena publica si salubritate a proiectatu dejá in anii antecedinti regulamente pentru manutienerea curatiei in stradele si piatile capitalei, pentru industriile insalubre etc., cari proiecte au fostu votate de on. consiliu comunalu si aprobate de dn. ministru de interne; ele inse au remasu litera m'orta, din cauza, ca organele politiei nu au avutu buna vointia ale ecsecutá.“

In fine vomu inchieia prin urmatorea comparatiune a mortalitateri din Bucuresci cu a celorlalte orasie mari din Europ'a:

„Mortalitatea din an. 1868 a fostu aproximativmente de 33 la 1000 locuitori, calculandu numerulu totalu alu locuitoriloru cu 150,000, séu d'n 29 loc. a muritu unulu. Comparandu mortalitatea Bucuresciloru cu cea din alte urbe mari, dupa statisticele publicate ale aniloru 1865—67, vedemu ca au muritu:

La Vien'a	47	din	1000	locuitori
„ Petersburgu	41	„	„	„
„ Bucuresci	33	„	„	„
„ Parisu	28	„	„	„
„ Berlinu	25	„	„	„
„ Londr'a	24	„	„	„
„ Stuttgardu	22	„	„	„

„Causele principale ale mortalitatii mai mari din Bucuresci in comparatiune cu Parisu, Berlinu si Londr'a, suntu probabilmente infectiunea paludala si nutritrea nepotrivita a copiiloru mici.“

Brosiur'a dlui Felix are marele meritu de a face pe lectorii sei se -- cugete. (Traianu,)

S'a depusu de vendiare la librariile Socecu si Ioanidu urmatoriele opere noua ale d-lui B. P. Hajdeu:

1) Istori'a tolerantiei religiose in Romani'a: catolici, protestanti, armeni, mahoimedani, lipoveni si israeliti. Editiunea 2. Pretiulu 2 sfanti.

2) Rázvanu si Vidr'a, drama istorica in 5 acte in versuri; editiunea 3-a, revedita si adausa cu modeluri de vechi'a limba si versificatiune romana din diaconulu Coresi, Mironu Costinu, mitropolitulu Dosofteiu etc. Pretiulu 3 sfanti.

3) Oda la Boieri, 1848—1869. Pretiulu 10 bani.

Nr. 165 -- 1869.

Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. trans. rom.

tenute in 6. Iuliu c. n. a. c. sub presidiulu dlui vicepres. Ioanu Hannia, fiindu de facia dd. membrii ilnstr. sa dn. consil. gubern. Pav. Dunca, dn. consil. de finantia Petru Manu, dn. senatoru P. Rosca, dn. adv. dr. Ioane Nemesiu, du. prof. si parochu Zach. Boiu, dn. secret. II. Ioane V. Rusu, dn. redact. Nicolae Cristea si dn. adv. dr. Dem. Racuciu.

§. 55. Dn. vicepres. aduce la cunoscientia, cumca dn. cassariu alu asociatiunei lipsindu din cause sanitarie dela asta siedintia, despre starea cassei se va raportá in siedinti'a viit'oria.

Se ia spre scientia.

§. 56. Se impartasiesce sub Nr. 164 o scrisóre a dlui jude procesuale in Buteas'a, Vas. Dragosiu din 23. Iuniu a. c., pre langa care se asternu la comitetu, 8 estrase protocolarie, dela unele comune din cerculu Boiului, in districtulu Cetatiei de pétra, pre care susu numitulu domnu ia succesu ale induplecá, cá se faca oferte in favorea asociatiunei, si anume: a) comunele Buteas'a, Boiu mare si Prislopu s'au obligatu a respunde tacs'a anuale de 5 fr. v. a. (vedi docum. lit. A, B si C); b) comunele Selnit'a si Vim'a mica, deosebi fiacare cu cate 100 fr. v. a. (vedi doc. lit. D si E) si c) comunele Dolheni cu Bêrsae-Sias'a cu Iugastreni si Franceni cu Romanesci impreunate la olalta 100 fr. v. a. (vedi docum. lit. F, G si H).

Dintre aceste comunele de sub b) si c) se deobligara a plati sum'a oferita de cate 100 fr. in 4 ani, si anume in rate de cate 25 fr. v. a.

Totuodata, cá comunele susu numite se póta intrá cá m. ord. ai asociatiunei, dn. jude procesuale Vas. Dragosiu róga comitetulu, cá la prosim'a adunare generale, se faca propunere pentru schimbarea §-lui resp. din statute.

Conclusu. Incunosciintiarea dlui jude procesuale susu amentitu despre ofertele facute in favorea asociatiunei se ia spre placuta scientia si se decide pentru zelulu doveditu cu asta ocaziune in interesulu asociatiunei, a i se dá recunoscientia in scrisu din partea comitetului, cu acea deslucire, resp. dechiaratiune, cá dupa tenorea §-lui 6 p. 2 din statute membru ord. alu asociatiunei e, ori cine platesce tacs'a anuale de 5 fr., prin urmare §lu citatu, fiindu destulu de chiaru, nu este trebuintia a se face neci o propunere la adunarea generala pentru schimbarea aceia; deci dupace susu insiratele comune sub a), b) si c) dorescu a intrá cá membrii ord. si cá atare dorescu a si capatá diplome, nu subverséza neci o pedeca, cá comunele de sub a) dupa depunerea tacei deobligate de 5 fr. v. a., ér comunele de sub b) si c) dupa raspunderea ratei de anteu de 25 fr. v. a. numai decatu se-si si capete resp. diplome, intielegânduse de sine, cumca dupa §lu 36 din statute numai pana atunci este cineva membru alu asociatiunei, pana candu satisface recerintieloru statutale.

§. 57. Comisiunea insarcinata in siedinti'a trecuta (§ 50) cu elaborarea unui proiectu in privinti'a

edarei si tiparirii cartiloru de instructiune pre spesele asociatiunei, prin dn. vicepres. I. Hannia referéza in acestu obiectu.

Comisiunea luandu in consideratiune declaratiunile venite in cestiunatul obiectu, dela venerab. ordinariate romane, cum si acea impregiurare factica, cà scólele avendu caracteru confesiunale, fiacare biserica cauta alu conservá, si ca prin urmare neci in edarea si tiparirea cartiloru scolast. nu sufere amestecu strainu, face urmatórea propunere:

Asociatiunea se se abata pentru acum de a intreprinde edarea si tiparirea cartiloru scol. pre spesele sale in genere.

Totu ce ar puté intreprinde asociatiunea in privinti'a acésta salutariu, in impregiurarile presente, din tóte partile luate, dupa parerea comisiunei, s'ar restringe la aceea, cá prosim'a adunare generale se scria unu premiu, dupa cumu va ertá starea banésca a asociatiunei pentru compunerea celei mai bune, d. e. de economi'a rurale, séu a altei carti mai necesarie pentru scólele popularie, carea asociatiunea cá proprietatea sa o ar puté tipari pre spesele sale.

Asupra acestei propuneri escanduse o discussiune mai lunga si interesanta intre membrii comitetului, in urma presidiului afla cu cale, cá propunerea comisiunei, impartita in doue parti, se o puna la votisare a) votisanduse asupra partiei anteia (aceea cu majoritate de 5 contra 3 voturi):

Se primí dupa testulu propusu de comisiune cu o mica lasare afara, anume: a cuventelor „pentru acum“ si astteliu testulu suna: „asociatiunea se se abata de a intreprinde edarea si tiparirea cartiloru scolast. pre spesele sale in genere.

b) Ér partea adou'a din propunerea comisiunei atingatórea de scrierea de unu premiu pentru compunerea celei mai bune carti, d. e. de economi'a rurale etc., se primi cu unanimitate in intregu coprin-sulu seu:

Cu urmatórea adaogere facta la propunerea dn. redactoriu Cristea: Asociatiunea séu se dea unu subsidiu ordinariatelor, pentrucá copiloru se li se impartia carti de scóla gratis, séu si cu pretiuri mai scadiute. — Proiectulu formulatu in intielesulu susu atinselor concluse se va asterne viitórei adunari generale spre desbatere si acceptare.

§. 58. Dupace venerab. consistoriu gr. cat. romanu din Oradea mare la rogarea comitetului, in privinti'a estradarei manuscriptelor lui Clainu si Sincai sub ddto 21. Ian. Nr. $740/19$ a binevoitu a respunde, cumca acele manuscripte se voru strapune Escel. sale dlui metrop. alu Albei-Iulie, dupace se va asiedia in scaunu, si dupace comitetulu conformu conclusului adunarei generale din Gherl'a p. XXIV. are se reporteze viitórei adunari generale, despre resultatulu pasiloru facuti in cestiunea susu atinseloru manuscripte, care suntu o visteria scumpa natiunale,

Secret. II. in nesu cu conclusulu comitetului din

2. Martiu a. c. §. 20 face propunerea, cá Escel. sa dn. metrop. alu Albei-Iulie, acum asiediatu in scaunu, se se róge cu tóta onórea, cá se binevoiesca a incunoscientiá pre comitetu, déca primindu susu atinsele manuscripte, cugeta a esoperá Esc. sa tiparirea a-celora, dupa cum va aflá cu cale, cá asia comitetulu se devina in placut'a positiune a puté corespunde insarcinarei incredintiate, din partea adunarei generale

Conclusu. Propunerea secret. II. priminduse, se redicá la valóre de conclusu alu comitetului.

§. 59. Pentru verificarea protocolului acestei siedintie se alegu dd. consil. Pav. Dunca si Petru Manu si dn. advocatu dr. Nemesiu.

Siedinti'a inceputa la 4½ óre, se inchiaie la 7 óre dupa amiadi.

Datulu cá mai susu.

Ioanu Hannia mp.,
vicepresedinte.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu. Sibiuu in 9. Iuliu 1869.
Pavelu Dunca mp., Petru Manu mp., Dr. I. Nemesiu.

C l i o.

E Diplomatario Illust. D. com. Josephi Kemény de Decimis.

- An. o.
- 1193 Decimarum Origo. Capetia fuit Decima e Victualibus. Codicis Diplomatici Tomo I.
- 1283 Tres-quartae Decimarum Capituli Mediensis pertinebant Capitulo Albensi. C. D. T. I.
- 1291 Decimae Nobilium et Saxonum. C. D. T. I.
- 1301 Decimae. C. D. T. I.
- 1316 Decimae episcopales extra Meszes. C. D. T. I.
- 1327 Decimae Plebaniae de Schellenberg et Heltau. C. D. T. I.
- 1349 " " " " " " " " " " " " " " pag. 426.
- 1349 Decimae Pontificiae Seculo XIV. C. D. T. I.
- 1352 Pro Decimis conclusum Diaetale. C. D. T. II.
- 1352 Wyou (fors Species Decimae). C. D. T. II.
- 1352 Integrae Decimae Plebanis de Brasso restitui iubentur. C. D. T. II.
- 1361 Quartae Decimarum Decanatui de Brasso restituuntur. C. D. T. II.
- 1389 Vinicolae montis Magura exempti a Decimarum solutione. C. D. T. II.
- 1390 Saxones non praestabant nonam Capitulo albensi Transilvaniae, excepta possessione Enyed. C. D. T. II.
NB. Enyed gaudebat libertatibus Saxonum 7. sedium, praestabat tantum nonam, et erat Possessio Capituli Albensis.
- 1404 Ovium Decimae in Pagis Valachicis Comitatus Zarand, Districtuquae Fejér-Körös, Fisco Regio reservatae. C. D. T. II.
- 1426 Decimae in terris infra Districtum oppidi Cibiniensis pertinebant Praepositurae S. Ladislai de Cibinio. C. D. T. III.
- 1434 Saxones in Oppido et Villis Castri Küköllővár habitantes praestabant Decimam vini Capitulo Albensi Transilvaniae. C. D. T. III.
- 1439 Nonae vini Possessionis Encs. C. D. T. III.
- 1454 Decimae vini praestari iubentur Plebanis Saxonibus. C. D. T. III.
- 1455 Quinquagesima. C. D. T. III.
- 1455 Taxa generalis. Supl. C. D. T. IV.
- 1456 Decimae quinquagesimarum regalium. S. C. D. T. IV.
- 1456 Decimae praediales. S. C. D. T. IV.
- 1456 Quinquagesima regalis. S. C. D. T. IV.
- 1456 Quinquagesima regalis. C. D. T. III.
- 1458 Quinquagesima regalis. C. D. T. III.

- 1459 Quintaliti jus. Reg. Arch. T. I.
 1459 Tertialiti jus. Reg. Arch. T. I.
 1465 Quinquagesima regalis. C. D. T. III.
 1466 Siculi solvunt decimas capitulo albensi. Supl. C. D. T. IV.
 1468 Quinquagesima regalis. Supl. C. D. T. IV.
 1470 Contributio. Supl. C. D. T. IV.
 1486 Reginalia Tributa. Supl. C. D. T. V.
 1486 Contributio unius auri. Supl. C. D. T. V.
 1486 Tributum ibidem, hoc item: 1488, bis 1492, 1498.
 1486 Subsidium ibidem, hoc item: 1487, 1508, 1511.
 1487 Decimae Saxonum ibidem, item 1494.
 1587 Vigesima in Transilvania ibidem, item 1488, 1491, 1493, 1494, 1507.
 1493 Nona ibidem.
 1493 Quinquagesima ibidem, item 1498, 1503.
 1495 Quartalitiu ibidem.
 1498 Valachi praestant Decimas Capitulo albensi. C. D. T. IV.
 1499 Decisio Synodalis de Decimis Saxonis. C. D. T. IV.
 1500 Nobiles praestant Decimas Capitulo albensi, Quartam Plebanis. C. D. T. IV.
 1500 Episcopus albensis obtinet ideo Decimas, ut praestet Banderium. C. D. T. IV.
 1504 Lis inter Episcopum albensem, et Plebanos Sedis Selk intuitu Decimarum. C. D. T. IV.
 1513 Vigesima. Supl. C. D. T. VI., item 1534.
 1517 Subsidium. Supl. C. D. T. VI., item 1519, 1521.
 1520 Decimae. Supl. C. D. T. VI., item 1522, 1543.
 1521 Reginalis proventus. Supl. C. D. T. VI.
 1527 Decima nobiliu. Supl. C. D. T. VI.
 1540 Decima et quarta Possessionis Ipp. in Comitatu Kraszna. C. D. T. IV.
 1541 Quinquagesima. Supl. C. D. T. VI.
 1547 Decima et quarta Comitatus Kraszna. C. D. T. IV.
 1550 Causae decimarum. C. D. T. IV.
 1553 Decimae pertinentiarum Castri Csicsó spectabant Episcopo albensi. C. D. T. IV.
 1553 Dica valachorum. C. D. T. IV.
 1553 Dica Regia. C. D. T. IV.
 1553 Quinquagesima Valachorum ibidem T. IV., item T. V.
 1555 Decimae Oppidi Banfi-Hunyad pertinebant Episcopo Varadinensi. C. D. T. V.
 1558 Decimae, modus solutionis decimarum, vini pastoribus Saxonis. Supl. C. D. T. VII.
 1559 Mandatum contra eos, qui Decimas pastorum Saxonis occuparent. Supl. C. D. T. VII.
 1559 A Decima immunis Gerebionatus Vizaknensis. S. C. D. T. VII.
 1559 Decimae Saxonum. C. D. T. V. item 1562, 1563, 1574, 1575, 1576. 1577, 1579, 1580, 1581, 1582, 1583.
 1562 Decimae Kolosvárienses. C. D. T. V., item 1571, 1576.
 1570 Partium Hungariae arendator Thomas Literatus, ibidem.
 1570 Decimae Oppidi Tasnád, ibidem, item 1576.
 1576 Decimarum arendatores Thomas Literatus et Ladislaus Zsombori, ibidem.
 1577 Decimae Saxonum. C. D. T. VI., item 1580, 1583, 1586, 1588, 1589, 1590, 1592, 1593.
 1577 Decimae in Kudsir, ibidem.
 1579 Decimarum arendator Andreas Zsombori. C. D. T. V.
 1579 Quarta Decimarum, ibidem.
 1580 Quarta Decimarum, ibidem, item: 1581, 1583.
 1583 Decimarum arendatores Ladislaus Zsombori. C. D. T. VI. item 1588.
 1583 Decimarum arendatores Benedictus Székely 1590. C. D. Tomo VI.
 1583 Decimarum arendatores Benedictus Mindszent 1591. Cod. Dipl. Tomo VI.
 1583 Decimarum arendatores Balthazar Szilvási 1607. Cod. Dipl. Tomo VI., item 1609.
 1588 Siculi praestabant Decimas. Reg. Arch. T. IV.
 1590 Decimae. C. D. T. VI.
 1594 Decimae Saxonum, ibidem, item 1597, 1598, 1600, 1601, 1603, 1605, 1607, 1608.
 1598 Decimae in Vizakna, ibidem.
 1601 Decimae Siculorum. ibidem.
 1601 Nonae Siculorum, ibidem.
 1603 Decimae in Kis-Kend, ibidem.
 1609 Decimae ultra fluvium Kükölli ibidem.
 1610 Decimae ultra fluvium Kükölli ibidem C. D. T. VII.
 1613 Decimae ibidem, item 1615, 1618, 1622, 1628, 1629, 1630, 1631.
 1613 Decimarum tres-quartae adimuntur Saxonibus 1611. C. D. T. VII. sed restituuntur 1613, ibidem.
 1622 Nona, ibidem.
 Decimarum arendator: Balthazar Cseszerliczki de Szilvás 1615 ibidem, item 1616.
 Decimarum arendator Thomas Debreczeni 1628, ibid.
 Decimarum arendator Mathias Záróri 1630, ibidem.
 1615 Decimae majores et minores quid? C. D. T. VIII., item 1631, 1649, 1652.
 1636 Decimae, ibidem, item: 1642, 1647, 1668.
 1654 Decimae Szászvárosienses ibidem, item: 1656, 1658.
 Decimarum Saxonum arendator: Joannes Kemény 1647. C. D. T. VIII.
 Decimarum Saxonum arendator: Nicolaus Sebesi 1654. C. D. T. VIII.
 Decimarum Saxonum vice-arendator: Wolfgang Delyi de Sári 1633. C. D. T. VIII.
 Decimarum Saxonum vicearendator: Petrus Szénás de Bályok 1645. C. D. T. VIII. 1647.
 Decimarum Saxonum vicearendator: Nicolaus Sebesi 1652.
 Decimarum Saxonum vicearendator: Joannes Kendi 1658, C. D. T. VIII.
 1661 Decimae minores. C. D. T. VIII.
 1662 Decimae C. D. T. IV. item: 1663, 1668, 1674, 1675, 1676, 1690.
 1663 Decimae Saxonum ibidem, item: 1664, 1667, 1673, 1674, 1676, 1679, 1698, 1699 bis.
 1674 Decimatorum Instructio, ibidem 1676.
 Decimarum arendator: Gregorius Gilányi. C. D. T. IX. 1664, 1673.
 Decimarum arendator: Michaël Teleki ibidem 1675, 1689.
 Decimarum arendator: Joannes Haller ibidem 1694.
 Decimarum vicearendator: Franciscus Belényesi, ibidem 1667, 1668.
 Decimarum vicearendator: Petrus Alvinczi ibid. 1673, 1675.
 1689 Decimarum Fiscalium Sax. arendator Michael Teleki. C. D. T. X.
 1701 Decimae Valachorum. C. D. T. XI.
 Decimae Ex Göröcsön Comitatus Szolnok med. 1618, ibid. item: 1657, 1701.
 1702 Decimae C. D. T. XII.
 1702 Decimae Saxonum ibidem, item: 1725.
 1723 Nonae in Tasnád. C. D. T. VI.
 1775 Decimae Barcensium altissima sententia. C. D. T. XII.

Dragosiu.*)

I.

Dragosiu mindru cá unu sóre**) A plecatu la venatóre.

*) Acésta balada, de si compusa de mine in stilulu canteleloru betranesci, amu gasitu de cuviintia a o coprinde in colecti'a poesiiloru poporale, fiinduca ea amintescu un'a din legendele cele mai interesante ale Moldoviei. Vas. Alecsandri.

**) Dupa traditi'a populara Dragosiu a venitu din Ardealu si a popositu intr'o vale numita campulu lui Dragosiu intre Bacau si Pétr'a. Descalcarea lui a fostu pe la inceputulu vécului XIII.

Ghióg'a si sagét'a lui
 Facu pustiulu codrului!
 Cerbulu móre, ursii peru
 Si vulturii cadu din ceru.
 Éta ca 'ntr'o dumbravióra
 Elu zaresce-o caprióra,
 Fiara blanda dela munte
 Cu stelutia alba 'n frunte.
 Si cornitie mititele
 Si copite sprintenele.
 Capriór'a cumu ilu simte,
 Lasa locurile strimte,
 Fuge, salta, sbóra, pere,
 Cá unu visu, cá o parere,
 Éra Dragosiu infocatu
 O gonesce ne'ncetatu.
 Di de vara catu de lunga
 Venatoriulu o alunga
 S' amendoi se perdu de vii,
 In codri merei pustii!

II.

Éata, mari, ca deodata
 O poéna se arata
 Inverdita, infiorita
 Si de lume tainuita.
 Ér pe érba 'n poenitia
 Canta-o alba copilitia
 Cu ochi dulci dismierdatori
 Si cu sinulu plinu de flori.
 Capriór'a catu o vede
 Sbóra veselu se repede
 Si ii cade la picióre
 Pe-unu covoru de lacrimióre.
 Catu vitézulu o zaresce,
 Sta pe locu si se uimesce!
 Uita bland'a caprióra
 Si sagét'a ce omóra,
 Uita drag'a venatóre,
 Uita lumea de sub sóre!

III.

„Copilitia! dice elu,
 Rezematu de-unu stejarelu:
 Esti tu zin'a astui plaiu
 Sau o flóre dela raiu?
 — Dragosiu, Dragosiu fratióre?
 Nu suntu dina, nu suntu flóre,
 Ci amu sufletu feciorescu
 Si Moldov'a me numescu.
 Multu e, multu decandu te-asteptu
 Se-mi alinu dorulu din peptu,
 Ca de domnulu suntu menita
 Cá se fiu a ta ursita!
 — O! Moldovo 'ncantatóre,
 Gingasia farmecatóre!
 Éta arcu-mi vitejescu
 Langa tine 'lu resadescu*)
 Cá se dea pana 'n diori
 Crengi de frundie si de flori
 Si cu-acele crengi frumóse
 Se impletimu cununi voióse,
 Un'a tie, un'a mie
 Pentru-a nóstra cununie!“

*) In muntii Moldovei despre Ardealu amu vediatu nnu stejariu batranu de mai multe sute de ani, pe care locuitorii ilu numia: Arculu lui Dragosiu. Elu erá cu trunchiulu indoitu cá unu arcu.

IV.

Ado'a di ei plecara
 Si prin codri apucara
 Amendoi imbratiasiti
 Cu flori mîndre 'ncununati.
 Déluri multe ei suira,
 Multe deluri coborira
 Pana 'n valea cea 'nverdita
 De-unu rîu limpedu recorita*
 Copilitia inveselia
 Si din gura asia graia:
 „Dragosiu, Dragosiu fratióre!
 Lasa ochii tei se sbóre
 Peste culme si campii
 Pascute de herghelii.
 Peste vali, peste gradini
 Unde's roiuri de albini;
 Peste ape curgatóre
 Si dumbravi resunatóre.
 Catu pamentu tu vei vedea,
 E cuprinsu de zestrea mea!
 S'acea dalba de mosie
 Tóta 'n veci a ta se fie,
 Candu prin tine-a fi scapata
 De o fiara 'nfricosiata,
 De unu zimbru fiorosu**)
 Care-o calca 'n susu si 'n diosu!

V.

Bine vorb'a nu sfirsia;
 Din riu éta ca esia
 Zimbrulu aprigu cá unu zmeu
 Cu lungi cóme cá de leu,
 Si cu córne otielite
 Si cu aripi la copite
 Fiar'a crunta si turbata
 Plecá fruntea lui cea lata
 Si sarindu, mugindu, dá zoru
 Peste mîndrulu venatoru.
 Éra Dragosiu s'atienea
 Si celu zimbru cumu venia,
 Ghióg'a 'n frunte i aruncá,
 Fruntea 'n doa-i despica!
 Apoi capulu ii taia
 Intr'o lance ilu punea
 Si plecá in veselie
 Pe frumós'a lui mosie
 De pagani se o ferésca
 Si cá domnu, se o domnésca!

(Din poesiile populare culesse de Vas. Alecsandri.)

*) Rîulu Moldov'a.

**) Traditi'a vechie pretinde, ca bourulu Moldovei representa capulu zimbrului ucisu de Dragosiu, candu a descalecatu in tíera; istori'a inse sustiene, ca acelu bouru vine dela cetatea Caputu Bovis, redicata de imperatulu Traianu in Daci'a. Vas. Al.

DICTIONARIULU UNGURESCU-ROMANESCU
 (Magyar-román szótár)

compusu de Georgie Baritiu, Brasiovu 1869, legatu usioru cu 3 fr. 20 cr., legatu tíepenu cu calcaia de piele (Halbfranzband) 3 fr. 70 cr. v. a., se póte trage atatu dela auctoriu deadreptulu, catu si se póte comandá prin librarie totu cu pretiurile susu aratate, pen-truca s'a ingrigitu, cá pretiulu se remana acelasu.